

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Mattsarve skog, Hörsne socken, Gotlands kommun

Beslut

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken beslutar Länsstyrelsen att förklara det område som avgränsats med heldragen svart linje på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat (nedan även kallat reservat). Naturreservatet har den avgränsning som framgår av bifogad karta och med de gränser som slutligen utmärks i fält.

Reservatets namn ska vara Mattsarve skog.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet Mattsarve skog är att:

- bevara och vårda en betespräglad skogs- och våtmarksmosaik med en artrik flora och fauna och en gynnsam hydrologi knuten till dessa miljöer,
- strukturer som gamla träd och död ved ska förekomma i en omfattning som är gynnsam för områdets naturtyper samt typiska och rödlistade arter,
- yngre skog ska utvecklas och skötas för att i framtiden kunna hysa en större biologisk mångfald,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet,
- reservatet ska bidra till att uppnå gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter i området som är utpekade enligt EU:s fågeldirektiv (2009/147/EG) eller art- och habitatdirektiv (92/43/EEG).

Syftet ska uppnås genom:

- naturvårdsinriktade röjningar och luckhuggningar,
- extensivt bete,
- anordningar och åtgärder för områdets besökare, t.ex. p-plats och stängselgenomgångar.

Översiktskarta

Översiktskarta över Mattsarve skog, mörkgrå yta i kartan. © Lantmäteriet, Länsstyrelsen

Uppgifter om naturreservatet

Namn	Mattsarve skog
Kommun	Gotland
Län	Gotland
Lägesbeskrivning	Cirka två mil sydost om Visby och fyra km sydost om Hörnsne, se översiktskarta
Koordinat för mittpunkt (Sweref 99 TM)	N 718856, E 6382712
Fastigheter	Hörnsne Mattsarve 3:2 (del av)
Ägarförhållanden	Privat
Areal	20,5 hektar varav 15 hektar produktiv skogsmark, 1 hektar våtmark och övriga impediment
Nyttjanderätter m.m.	Inga nyttjanderätter i området
Förvaltare	Länsstyrelsen i Gotlands län

Skälen för beslutet

Mattsarve skog består i huvudsak av äldre, talldominerad kalkbarrskog med ett stort inslag av enbuskar. Det äldre trädskiktet med tall är mellan 150–200 år med

inslag av ännu äldre träd. Cirka två ha av området är registrerat av Skogsstyrelsen som nyckelbiotop (ärendebeteckning N 260-2004), dvs. ett område med höga skogliga värden. Områdets naturvärden är främst knutna till kontinuiteten på gammal skog, kalkhaltig mark, våtmarksområdena, samt flera ovanliga och rödlistade arter. Inom det föreslagna naturreservatet har bland annat följande naturvårdsintressanta arter hittats: honungsblomster (VU), ryl (EN), svartgrön spindling (VU), gulfotad denisespindling (NT), gulsträngad fagerspindling (VU), tallpraktspindling (VU), sexfläckig bastardsvärmare (NT) och häckande spillkråka (NT). Samtliga är rödlistade och de flesta är också så kallade signalarter, som indikerar höga skogliga värden. Vad gäller de marklevande svamparna svartgrön spindling, gulfotad denisespindling, gulsträngad fagerspindling och tallpraktspindling så finns huvuddelen av deras förekomster i landet i äldre kalkbarrskogar på Gotland. Länet har därför ett särskilt ansvar för att dessa miljöer bevaras.

Delar av området är beskrivna i Våtmarksinventeringen 1997, (objekten Kärr vid Myrhammen och Vät 4200 m SO Hörsne k:a), och klassade som mycket högt naturvärde (klass 1) respektive högt naturvärde (klass 2). Våtmarkerna utgörs av ett topogent kärr med sumpskog respektive en tidvis översvämmad våtmark av våt-typ med glest trädsikt. Sumpskogar är sällsynta på Gotland, som är ett starkt utdikad län. De kvarvarande sumpskogarna har därför en viktig roll som vattenrenande och vattenhållande ekosystem, samt som värdefulla livsmiljöer för många sällsynta och hotade arter. Mattsarve skog ingår i ett landskap med flera större våtmarksområden med höga naturvärden, vilka potentiellt kan utgöra spridningsområden för arter med behov av sådana miljöer.

Hela området ingår i värdetrakter för våtmark och kalkbarrskog, vilket visar att området har en viktig ekologisk funktion på landskapsnivå. Mer än hälften av området består också av de, enligt Nationell strategi för formellt skydd av skog, prioriterade skogstyperna kalkbarrskog och äldre betespräglad skog.

Beslutet är en del av att uppfylla den av regeringen antagna strategin för biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Denna strategi är Sveriges svar på hur vi ska bidra till att uppfylla den strategiska planen inom konventionen om biologisk mångfald, målen i EU:s strategi för biologisk mångfald samt målen i vårt nationella miljömålsarbete.

Prioriterade bevarandevärden

<i>Naturtyper</i>	Fuktängar kalkfuktäng (6411), Trädklädd betesmark (9070), Ängsvall
<i>Strukturer och funktioner</i>	Gynnsam hydrologi, skoglig kontinuitet, betespräglad skog, kalkhaltig mark, gamla

	tallar och granar samt stående och liggande död ved.
<i>Arter</i>	Arter knutna till väten och öppen mark, exempelvis honungsblomster, sexfläckig bastardsvärmare, majviva, ängsnycklar och loppstarr
	Arter knutna till den betespräglade, äldre barrskogen, exempelvis tallpraktspindling, dårgräsfjäril, ryl, svartgrön spindling, gulfotad denisespindling och gulsträngad fagerspindling

Föreskrifter

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. uppföra eller utföra byggnad eller anläggning,
2. anlägga väg,
3. dra fram mark- eller luftledning,
4. gräva, schakta, fylla ut, spränga, borra, orsaka körskador eller på annat motsvarande sätt påverka mark eller block,
5. anordna upplag,
6. dika, dikesrensa, dämma eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets hydrologi,
7. avverka, upparbeta eller bortföra levande eller dött träd eller buske eller utföra annan skogsbruksåtgärd,
8. tillföra växtnäringssämne eller använda kemiskt eller biologiskt bekämpningsmedel,
9. avsiktligt införa såväl främmande som inhemsk växt-, svamp eller djurart, t.ex. plantera in träd eller så in blommor.

Föreskrifterna ovan (A) ska inte utgöra hinder för:

- a) förvaltaren, eller den som förvaltaren utser, att utföra de åtgärder som framgår av föreskrifterna enligt 7 kap 6 § miljöbalken nedan.

B Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla

1. röjning och uppmärkning av reservatsgränsen,
2. uppsättning och underhåll av skyltar,
3. betesdrift eller annan hävd (inklusive uppförande och underhåll av stängsel, grindar och stängselgenomgångar) inom området,
4. natur- och kulturvårdsinriktad röjning, plockhuggning, luckhuggning, i varierande omfattning utifrån markens kulturprägel,
5. användning av nödvändiga beprövade metoder i syfte att bekämpa organismer, exempelvis invasiva arter, som kan orsaka allvarliga skador på naturvärdena i reservatet,
6. användning av nödvändiga beprövade skötselmetoder i syfte att bevara naturvärden och kompensera för förlust av naturvärden som hotas av organismerna i föreskrift 5,
7. anläggande och underhåll av rastplats och stigslinga med spänger vid behov,
8. anläggande av mindre parkeringsplats enligt bifogad beslutskarta, bilaga 1,
9. borrhning av brunn enligt bifogad beslutskarta, bilaga 1. Detta får utföras förutsatt att det inte påverkar områdets naturvärden negativt,
10. anläggande av insamlingsfälla för djur enligt bifogad beslutskarta, bilaga 1,
11. undersökning och dokumentation av mark, vegetation samt växt- och djurliv i uppföljningssyfte.

C Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Utöver vad som i övrigt gäller är det förbjudet att inom reservatet:

1. göra upp eld,
2. medföra hund som inte är kopplad under perioden april-oktober.

Fastställelse av skötselplan

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 2, för naturreservatets långsiktiga vård.

Förvaltare

I enlighet med 2 § andra stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. är Länsstyrelsen i Gotlands län förvaltare i naturvårdshänseende för naturreservatet.

Beskrivning av ärendet

Ärendets beredning

Ägarna till fastigheten Hörsne Mattsarve 3:2 inkom i maj 2022 med en intresseanmälan om formellt skydd till Länsstyrelsen Gotland. Då en av markägarna vid tidpunkten för anmälan arbetade på Länsstyrelsen Gotland så överlämnades ärendet till Länsstyrelsen Stockholm för beredning och beslut på grund av risken för jäv.

Naturvårdsverket godkände förslaget till naturreservat år 2023. Under samma år ersattes markägarna för den inskränkning reservatet innebär i pågående markanvändning enligt ersättningsreglerna i 31 kap miljöbalken. Ersättningen skedde genom en överenskommelse om intrångsersättning mellan Länsstyrelsen och markägarna.

Förslaget till naturreservat sändes den 8 maj 2024 på samråd till markägaren, övriga sakägare och myndigheter i enlighet med 24–26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Redogörelse av inkomna synpunkter på beslut och skötselplan

Försvarmakten, Region Gotland, Gotlands Elnät AB och Skogsstyrelsen tillstyrker naturreservatet.

Föreningen Jaktkritikerna anser att jakt ej ska tillåtas i naturreservatet på grund av att det stör besökare, samt att man riskerar överutnyttjande av arter. De anser att bevarandet av biologisk mångfald inte går ihop med att tillåta dödandet av djur i deras hem.

Länsstyrelsens bemötande: Enligt miljöbalkens sjunde kapitel får Länsstyrelsen besluta om sådana föreskrifter som behövs för att uppnå syftet med skyddet. För att jakt ska kunna förbjudas behöver det därför motiveras utifrån syftet med naturreservatet. Vid bildande av naturreservat så görs även en intresseprövning enligt 7 kap 25 § miljöbalken. Denna intresseprövning innebär att enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse därför inte får gå längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Länsstyrelsen gör bedömningen att det i beslutet för Mattsarve skog inte finns några syften som föranleder att jakt bör förbjudas.

Uppsala universitet (UU) är positiva till förslaget i sin helhet. UU lämnar kommentarer och ändringsförslag, bland annat gällande förtydligande av djurslag för bete, tid för slätter, samt några redaktionella påpekanden.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen anser att det inte bör specificeras i skötselplanen vilka djurslag som är mest lämpliga att beta i reservatet, då även samma djurslag betar olika beroende på ras, uppfödning och andra omständigheter. Länsstyrelsen väljer i stället att beskriva vilken effekt betet ska ge. I förvaltningen av reservatet är det viktigt att kunna vara flexibel och pröva sig fram för att uppnå målbilden för skötselområdet.

Mindre kompletteringar är inlagda angående bete och slätter i skötselplanen.

Naturskyddsföreningen Gotland finner underlagen till reservatsbeslutet bra och med väl avvägda skötselåtgärder. De betonar vikten av att det sker väl avvägda röjningar framför allt i buskskiktet. Djurslag för betet bör specificeras och det är viktigt att man är försiktig i val av djur, tidpunkt och plats för att inte förstöra naturvärden, särskilt gäller detta ryl.

Länsstyrelsens bemötande: Se Länsstyrelsens bemötande till Uppsala universitets synpunkter ovan.

Gotlands Botaniska Förening tillstyrker bildandet av naturreservatet och lämnar information om naturtyper och arter, samt synpunkter angående naturtypskoderna för Natura 2000 och förutsättningarna för betet i området.

Länsstyrelsens bemötande: Naturtypskoden för Icke-naturaskog, kalkbarrskog är ändrad till den korrekta 9909 i skötselplanen. Vad gäller tolkningen av naturtypen så kan varje EU-land tolka naturtyperna utifrån de nationella förutsättningarna, eftersom en naturtyp har regionala variationer. Den svenska beskrivningen baseras på Naturvårdsverkets beslut om svenska naturtypstolkningar från den 13 juni 2011 (NV-04496-11).

Angående synpunkter på beskrivningen av betet i skötselplanen, se bemötande till Uppsala universitet ovan. Mindre kompletteringar är gjorda vad gäller beskrivningen av betet i väten, samt för dokumentation och uppföljning i området.

Trafikverket anser att gränserna för naturreservatet är otydliga i relation till väg 609. Om naturreservatets gränser går innanför vägområdet kan det försvåra underhållsarbetet av vägen. Vidare så undrar de över hur och var parkeringsplatsen till området ska anläggas, samt informerar om de tillstånd som kan bli aktuella i en sådan process.

Länsstyrelsens bemötande: Angående reservatets gräns mot vägen så är den inmätt och går i dagens befintliga staket, och berör alltså inte vägområdet. Vad gäller parkeringsplats så är den inte planerad i detalj ännu, utan detta blir en fråga för förvaltningen framöver. En lämplig plats är utredd och överenskommen med markägaren och därför undantagen i föreskrifter och markerad i skötselkartan. När

anläggningen kan påbörjas blir en prioriteringsfråga för förvaltarna, men hindras då inte av detta beslut och skötselplan. När detta blir aktuellt får förvaltningen söka de tillstånd som behövs.

Boende i närområdet lämnar synpunkter på en eventuell brunnsborrning i naturreservatet. Mattsarve våt och våtmarksområde är en viktig tillgång för att säkra grundvattnet och de är oroliga för att en borrning ska påverka vattentillgången. De ifrågasätter även nödvändigheten av borrningen och föreslår antingen utkörning av vatten eller att restaurera bryan som finns i området. I övrigt är de positiva till naturreservatet och att området ska få behålla sin karaktär.

Länsstyrelsens bemötande: I reservatsbeslutet finns ett undantag från föreskrifterna för borrning av brunn, men det innebär inte att annan provning tas bort. Undantaget från föreskrifterna görs endast så att reservatsbeslutet inte hindrar en brunnsborrning. Övrig lagstiftning och regler gäller fortfarande och en eventuell brunnsborrning ska följa befintliga riktlinjer från Region Gotland. En utredning för att minimera riskerna för negativa konsekvenser för hydrologi och naturvärden ska utföras innan en eventuell borrning påbörjas.

Markägarna i naturreservatet är till större delen nöjda med beslut och skötselplan. De lämnar synpunkter på motiveringen av föreskrift B9, angående borrning av brunn ("Föreskrift 9 avser borrhåll av brunn om inte vatten till djur kan tillgodoses på annat sätt"). Vatten kan ordnas på annat sätt, men de anser att det inte är miljö- eller klimatmässigt klokt eller ekonomiskt försvarbart att köra vatten till området. Markägarna har också synpunkter på formuleringen i intresseprovningen angående hundar och förtydligar att de inte är emot hundar i området, men att de under betesperioden i så fall ska vara kopplade. De har även ett förslag på att kalla skötselområdet med ängsskötsel för ängsvall samt information om begreppet.

Länsstyrelsens bemötande: Länsstyrelsen har på grund av synpunkterna formulerat om motiveringen av föreskrift B9, samt skrivningen om hundar i intresseprovningen i beslutet. En eventuell borrning av brunn blir dock en fråga för framtida förvaltning och dess prioriteringar. Komplettering av begreppet ängsvall är införd i delar av skötselplanen.

Motivering till beslutet

Motiv till skyddsformen naturreservat

Länsstyrelsen har bedömt att det är ett angeläget allmänt intresse att naturreservatet Mattsarve skog, med dess arter och livsmiljöer, bevaras och främjas långsiktigt. Skogen klassas som kalkbarrskog, vilket är en naturtyp som är prioriterad för områdesskydd. Områdets naturvärden är främst knutna till kontinuiteten på gammal skog, kalkhaltig mark, våtmarksområdena, samt flera

ovanliga och rödlistade arter, se vidare under rubriken ”Skälen för beslutet”. För att uppnå detta krävs skötsel i olika utsträckning i naturreservatets naturmiljöer. Produktionsinriktat skogsbruk skulle påverka områdets naturvärden starkt negativt. För att kunna ge berörda markägare full ekonomisk ersättning för intrång i skogsbruket och för att garantera området det skydd och den skötsel som behövs för att bevara naturvärdena långsiktigt är det motiverat att skydda området som naturreservat.

Motivering av föreskrifterna

A-föreskrifter

Föreskrift 1-7 syftar till att förhindra fysisk skada på framför allt mark och berg, skog och vegetation samt hydrologi. Åtgärderna som förbjuds bedöms kunna orsaka så stor skada på och förändring av naturmiljön att den biologiska mångfalden påverkas negativt.

Föreskrift 8 syftar till att förhindra att den naturliga och artrika flora och fauna som finns i området påverkas negativt av den skadliga inverkan som bekämpningsmedel och växtnäringsämnen har.

Föreskrift 9 syftar till att förhindra att den naturliga och artrika flora och fauna som finns i området, med dess lokala genetiska material, slås ut eller förändras negativt på grund av införsel av arter utifrån.

B-föreskrifter

Föreskrift 1-2 och 7-8 syftar till att bibehålla och öka reservatets tillgänglighet och uppnå reservatets syfte kopplat till friluftslivet. Föreskrift 1 är också nödvändig för att befästa reservatets juridiska status.

Föreskrift 3-4 och 9-10 syftar till att möjliggöra naturvårdande skötsel av reservatet. Skötselåtgärderna är de som med dagens kunskap bedöms mest lämpliga för att gynna områdets ingående naturmiljöer och arter samt bibehålla och utveckla den biologiska mångfalden. Skötselåtgärderna bedöms även stärka tillgängligheten och reservatets värde för friluftslivet. Föreskrift 9 avser borrhäns om det bedöms behövas för att tillgodose vattenbehovet till betesdjuren.

Föreskrift 5-6 syftar till att möjliggöra bekämpning av organismer som kan orsaka allvarliga skador på naturvärdena i reservatet, men också att kompensera för den förlust av biologisk mångfald som dessa organismer orsakar. Ett exempel på sådana organismer är invasiva arter, ett stort och växande hot mot biologisk mångfald som kan konkurrera ut inhemska arter, förändra näringskedjor eller helt förändra naturmiljöer. Ett annat exempel är inhemska skadegörare på skog som riskerar att bli vanligare i ett förändrat klimat. De kan orsaka en hög dödlighet hos träden vilket kan påverka områdets naturvärden negativt. I Mattsarve skog finns idag inga kända förekomster av invasiva arter eller skadegörare på skog, men på grund av dessa arters stora och ökande utbredning i Sverige och i världen är det

sannolikt att de kommer i framtiden. Då är det viktigt att det finns föreskrifter som tillåter en snabb bekämpning och kompensering åtgärder. Det är dock bara om det är nödvändigt för att uppfylla reservatets syfte som dessa föreskrifter ska användas.

Föreskrift 11 syftar till att kunna följa upp reservatets naturmiljöer och arter för att kunna anpassa skötsel och skötselplan i framtiden om naturmiljöerna och arterna visar på negativa trender. Uppföljningen är även viktig för att kunna följa utvecklingen av biologisk mångfald och naturmiljöer på regional, nationell och internationell nivå.

C-föreskrifter

Föreskrift 1 syftar till att minska risken för vådaeld i området.

Föreskrift 2 syftar till att minska risken för konflikt mellan hundar och betesdjur under betesperioden i området.

Miljökvalitetsmål

Beslutet ger ett långsiktigt skydd till våtmarker och skogar med höga naturvärden samt till en rik biologisk mångfald med många sällsynta arter. Beslutet bidrar därmed till att uppfylla miljökvalitetsmålen *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar* och *Ett rikt växt- och djurliv*. Beslutet bidrar även indirekt till att uppfylla andra miljökvalitetsmål. Våtmarker och gamla barrskogar lagrar in stora mängder kol i både marken och träden och sänker därigenom koldioxidhalten i atmosfären. Detta motverkar växthuseffekten. Bevarandet av dessa naturmiljöer bidrar därmed till att uppfylla miljömålet *Begränsad klimatpåverkan*.

Ekosystemtjänster och klimatanpassning

I Mattsarve skog finns en variation av friska och motståndskraftiga ekosystem med höga biologiska värden. Naturmiljön bidrar till att bevara biologisk mångfald och artrikedom långsiktigt i Sverige och i världen. En stor mångfald av växter och djur försäkrar oss tillgång till alla nyttor arterna bidrar med i ekosystemen och som vi är beroende av, såsom pollinering, nedbrytning och näringsåterförsl, jordbearbetning, predation av skadedjur på grödor och plantor och tillväxt av skogen genom mykorrhizasvampar.

Reservatet får en lokal negativ påverkan på virkesproduktionen, då skogsbruk, annat än i naturvårdande syfte, är förbjudet.

Sumpskogen och våtmarkerna renar vattnet när det rinner igenom reservatet. De håller också kvar vattnet längre på våren och samlar på sig vatten under höga flöden. Detta ger en utjämnande effekt på vattenflödet vilket minskar översvämningsrisken nedströms under höga flöden.

Reservatet får en viss negativ påverkan på det globala klimatet genom att skogen inte kan avverkas för virke och biobränsle. Trävirke och biobränsle ersätter fossila produkter såsom betong och olja. Skogen kan därför inte bidra i full utsträckning till ett fossilfritt samhälle. Däremot så lagrar gamla barrskogar, särskilt sumpskogar, in stora mängder kol i både träd och marken och sänker därigenom koldioxidhalten i atmosfären, vilket motverkar växthuseffekten.

Att tillgodose utökad areal för trädklädd betesmark är ett sätt att minska de effekter av foderbrist som kan uppstå på öppna marker under torrperioder. Med klimatförändringar och ett varmare klimat väntas torrperioderna på Gotland att bli längre och intensivare i framtiden.

Intresseprövning enligt 7 kap 25§ miljöbalken

Bildande av naturreservat är en fråga som är angelägen för det allmänna, och som syftar till att uppfylla nationella och internationella mål om biologisk mångfald och ekosystem. Länsstyrelsen bedömer att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark och vatten inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap. 25 § miljöbalken). I denna bedömning ingår valet av område, avgränsningen av området och reservatsföreskrifterna. Sammantaget gör Länsstyrelsen bedömningen att de allmänna intressena överväger de enskilda ifråga om skyddet av området.

Valet av område är motiverat utifrån områdets höga naturvärden, se rubriken ”Skälen för beslutet”.

I avgränsningen av reservatet har endast mark inkluderats som behövs för att uppnå syftet med skyddet. Eftersom Mattsarve skog är ett markägarinitierat naturreservat, så har avgränsningen utgått från markägarnas innehav och önskan. Hela delfastigheten bedöms sammantaget uppnå kriterierna för formellt skydd. De mindre delar som klassats som arronderingsmark ingår för att avgränsningen ska vara rationell och dessa delar bedöms också på sikt kunna bidra till områdets naturvärden. Gränsen mot vägen i norr har lagts i linje med dagens staket för att inte vägområdet ska ingå i reservatet.

Reservatets A- och B-föreskrifter är inte mer inskränkande än vad som krävs för att uppnå syftet med skyddet, se rubriken ”Motivering av föreskrifterna”. Markägarna har lämnat synpunkter på C-föreskrifterna, där de önskat att hundar ska vara kopplade under betesperioden samt att eldning ska vara förbjuden. De har också önskat att möjligheten att borra en brunn undantas från förbudet i föreskrifterna. Samtliga önskemål har tillmötesgåtts vid utformningen av beslut och föreskrifter.

Andra sakförhållanden

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurser.

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken. Naturreservatet berörs av riksintresseområdena för rörligt friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken och för totalförsvaret enligt 3 kap. 9 § miljöbalken (påverkansområden).

Vidare bedömer Länsstyrelsen att beslutet överensstämmer med Bygg Gotland – översiktsplan för Gotlands kommun 2010–2025. Området ingår i en buffertzoon runt ett område för vindbruk, typ 2, som ligger utanför riksintresset för vindbruk. Detta bedöms inte påverka möjligheten till vindkraft inom det i översiktsplanen angivna området. Området ingår inte i detaljplan eller fördjupad översiktsplan.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 3 § och 4 § andra stycket förordningen (2024:183) om konsekvensutredning vid regelgivning, har Länsstyrelsen bedömt att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Bestämmelser som beslutet grundas på

Bildande av naturreservat

Enligt 7 kap. 4 § miljöbalken får ett mark- eller vattenområde förklaras som naturreservat av Länsstyrelsen i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet.

Föreskrifter och skälen för beslut

Enligt 7 kap. 5 § miljöbalken ska skälen för beslutet anges, i beslutet om att bilda naturreservat.

Enligt samma paragraf ska det i beslutet också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med reservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

Enligt 7 kap. 6 § miljöbalken får Länsstyrelsen, om det behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet, förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla sådana intrång som att det inom området

1. anläggs vägar, parkeringsplatser, vandringsleder, raststugor, tältplatser, badplatser, sanitära inrättningar eller liknande anordningar,
2. bereds tillträde till mark för allmänheten där allmänheten annars inte har rätt att vistas,

3. utförs gallring, röjning, slätter, plantering, betesdrift, avspärning eller liknande åtgärder, eller
4. genomförs undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden.

Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken får föreskrifter meddelas om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas, och om ordningen i övrigt inom området, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Vidare anges att föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas. Enligt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd får Länsstyrelsen meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken.

Skötselplan

Enligt 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd ska Länsstyrelsen fastställa en skötselplan för naturreservatets långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Förvaltare av naturreservatet

Enligt 21 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd är Länsstyrelsen förvaltare av naturreservatet om förvaltningen inte överläts.

Intresseprövning

Varje medborgares egendom är tryggad genom att ingen kan tvingas avstå sin egendom till det allmänna eller tåla att det allmänna inskränker användningen av mark eller byggnad, utom när det krävs för att tillgodose angelägna allmänna intressen (2 kap. 15 § 1 st. regeringsformen). Hänsyn tas till enskilda intressen vid prövning av frågor om skydd av områden. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses (7 kap 25 § miljöbalken). Det innebär att nyttan med den vidtagna åtgärden måste stå i proportion till det utförda och att mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte får användas. Utgångspunkten för naturreservat är att ingrepp som motiveras av hänsyn till naturvårds- och miljöintressen betraktas som angelägna allmänna intressen (Prop.1997/98:45, del 2, s. 97). Likaså anges i förarbetena att inskränkningen i den enskildes rätt kan gå långt i syfte att skydda miljö och natur.

Beskrivning av naturreservatet

Området består i huvudsak av äldre, talldominerad kalkbarrskog med ett stort inslag av enbuskar på kalkrik mark. Gran, ek och oxel förekommer mer sparsamt, vanligtvis som mindre träd. Stora delar av området består av blöt-fuktig mark med en hel del sumpskog. Delar av området betas i nuläget, men har dessförinnan haft betesuppehåll i ca 50-70 år. Hävdgynnade arter finns kvar men håller på att trängas undan av igenväxning. I området finns hålträd, torrakor och lågor, men

generellt är andelen död ved låg. I västra delen finns ett yngre tallbestånd med lägre naturvärden.

En vall, som i dagsläget sköts med slätter, finns i områdets nordöstra hörn. Den är något näringspåverkad, men i kanterna börjar exempelvis tvåblad, ängsnycklar, och ängsvädd vandra in. Den är även rik på fjärilar med fynd av både bredbrämad och sexfläckig bastardsvärmare. I nordvästra delen av området finns en vät med glest trädskikt och en stor öppen yta som översvämmas vintertid. Den är rik på arter som bland annat majviva, krissla, ängsvädd och flugblomster. Området är av måttlig vikt för friluftslivet men kan öka på sikt då det ligger lätt tillgängligt intill allmän väg.

Upplysning

Föreskrifterna under C ovan, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken om rätten att färdas, vistas och om ordningen i övrigt inom naturreservatet, gäller omedelbart även om beslutet överklagas.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot staten inom ett år från det att beslutet, på vilket anspråket grundas, har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Detta beslut ska kungöras i länets författningssamling och i ortstidningar.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

Föreskrifterna för detta beslut rör endast vad som är otillåtet respektive tillåtet inom reservatets gränser.

Länsstyrelsen ska enligt 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) utöva operativ tillsyn över att naturreservatets föreskrifter följs. Enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken gäller bl.a. att brott mot föreskrift som meddelats med stöd av 7 kap. miljöbalken kan medföra straffansvar. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan Länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

Enligt 4 § skogsvårdslagen (1979:429) ska bestämmelser i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter inte tillämpas i den mån vad där sägs strider mot föreskrifter för naturreservatet. Det innebär t.ex. att eventuella vindfällan och stormskadad skog lämnas orörda.

Enligt 3 kap. 9 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor har, efter en eventuell brand, ägaren eller nyttjanderättshavaren ansvar för bevakning i den utsträckning som har beslutats av räddningsledaren efter avslutad räddningsinsats. Om det

behövs bevakning med hänsyn till risken för ny brand, och den inte kommer till stånd, får räddningsledaren utföra bevakningen på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad.

Utöver föreskrifterna för naturreservatet gäller också generella bestämmelser till skydd för naturmiljön, t.ex.

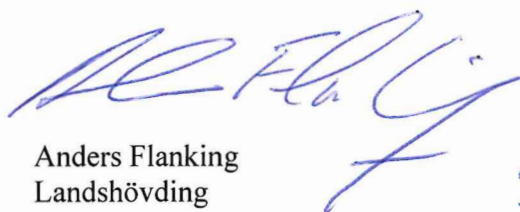
- körning i terräng med motordrivet fordon enligt terrängkörningslagen (1975:1313),
- fridlysning av alla vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg, ungar och bon enligt jaktlagen (1987:259). Vissa andra växt- och djurarter är fridlysta enligt 8 kap. miljöbalken och artskyddsförordningen (2007:845).

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 3.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Anders Flanking med naturvårdshandläggare Kristina Jiselmark som föredragande. Förslaget är berett i länsstyrelsens ledningsgrupp.

Anders Flanking
Landshövding

Kristina Jiselmark
Naturvårdshandläggare

Så här hanterar vi dina personuppgifter

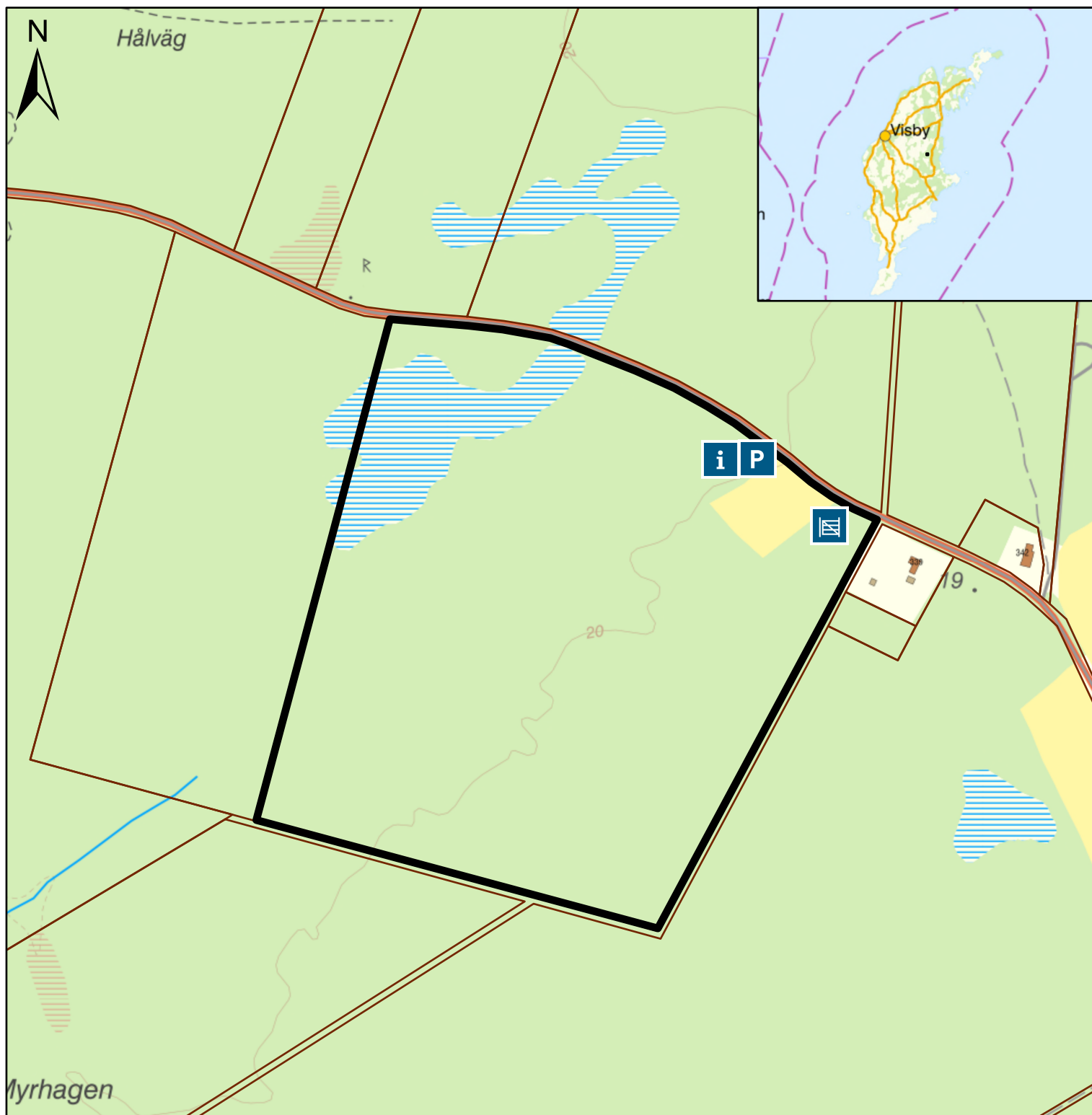
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Skötselplan
3. Hur du överklagar beslutet

Sändlistan är borttagen i denna version
eftersom den innehåller personuppgifter.

Karta tillhörande beslut om naturreservatet Mattsarve skog

Teckenförklaring

1:5 000

0 0,05 0,1 0,2 Km

- Fastighetsområde
- Samfällighetsområde
- Naturreservat Mattsarve skog
- Infotavla
- Insamlingsfälla och brunn
- P-plats

Skötselplan för naturreservatet Mattsarve skog

1. Beskrivning av området

Allmänt

Mattsarve skog ligger lite drygt 2 mil sydost om Visby, längs väg 609, ca 5 km sydost om Hörsne kyrka. Området består i huvudsak av äldre, talldominerad kalkbarrskog med ett stort inslag av enbuskar. Gran, ek och oxel förekommer mer sparsamt, vanligtvis som mindre träd. Det äldre trädskiktet med tall är mellan 150–200 år, med inslag av ännu äldre träd. Skogen har förr i tiden skötts som en ”bondeskog” med återkommande plockhuggning för husbehov av ved och virke. Delar av området betas i nuläget, men har dessförinnan haft betesuppehåll i ca 50–70 år. Hävdgynnade arter finns kvar men håller på att trängas undan av igenväxning. Stora delar av området består av blötare mark med en hel del sumpskog. I västra delen finns ett yngre tallbestånd med lägre naturvärden.

En vall, som i dagsläget sköts som en äng med slåtter, finns i områdets nordöstra hörn. Den är näringspåverkad, men i kanterna börjar exempelvis tvåblad, ängsnycklar, och ängsvädd vandra in. Växterna gynnar en mängd fjärilar med fynd av både bredbrämad och sexfläckig bastardsvärmare. I nordvästra delen av området finns en vät med glest

trädkikt och en stor öppen yta som översvämmas vintertid. Den är rik på kärlväxtarter som bland annat majviva, krissla, ängsvädd och flugblomster.

Historisk markanvändning och kulturhistoriska värden

Mattsarve skog är ett exempel på ett gotländskt skogsbete med tall och gran i olika åldrar. Skogen och den öppna väten har förutom höga biologiska värden också ett kulturhistoriskt värde. Det hävdpräglade fältskiktet och den luckiga strukturen är ett biologiskt kulturarv. De historiska kartorna för området avslöjar att skogen och väten har använts som betesmark under flera hundra år. Även dagens vall, tidigare åker, har varit åker åtminstone sedan slutet av 1800-talet.

Skattläggningen

Skattläggningen gjordes på Gotland år 1696-1705. På kartan som publicerades år 1700 klassades marken, som nu utgör naturreservatet, som hagmark, se fig 1. Det tycks ha varit ett stråk med sammanhängande hagmark som sträcker sig från gårdsbebyggelsen i väster och vidare österut.

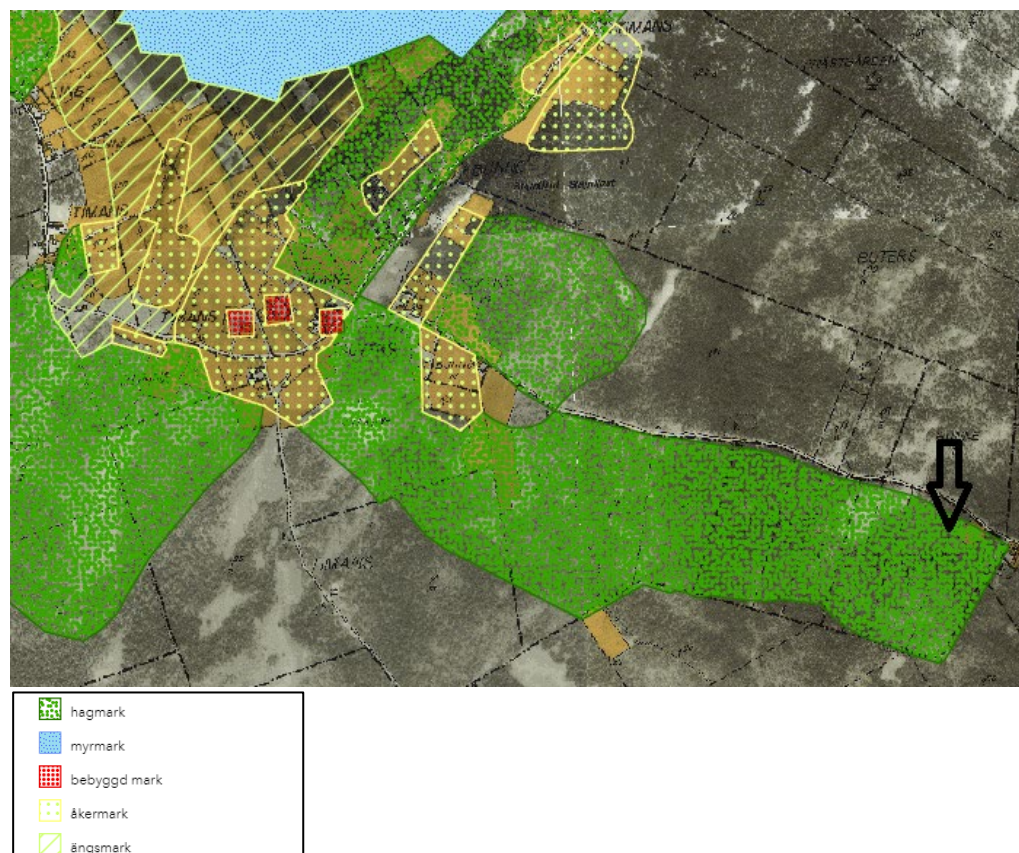

Fig 1. Naturtypsindelning från skattläggningskarta från 1700-talet med ekonomiska kartan från 1930-talet som bakgrund.

Laga skifte

Laga skiftena genomfördes relativt sent på Gotland, från andra hälften av 1800-talet till början av 1900-talet. I Hörsne och Norrlanda socknar färdigställdes skiftet år 1886, se fig 2. I de skriftliga källor som finns uppges att skiftena som utgör naturreservatet användes för bete. Marken beskrivs som skogbevuxen betesmark med en blekevät, samt åkrar i öster.

Skriften som tillhör skattningskartan är delvis lite svårtydd, men ger ändå en tydlig bild av markslagen. Här anges skiftesnummer och beskrivning t ex (7885) *Norrlanda skogen skogsbevuxen stenbunden betesmark...* (7888) *Dito Tuvig skog och ljungbevuxen betesmark mylla på lerblandad sand och sten...* (7902-7904) *dålig blekevät...* (7918) *dito stenbunden blekvät...* (7919) *dito stenbunden lågländ betesmark...* (7930) *Matssarvestycket åker tf med på alm(?)*.

Sammantaget så har inga stora förändringar skett i reservatet sedan slutet av 1800-talet, fränsett att det varit uppehåll i betet under senare år. Att återinföra bete i naturreservatet är ett sätt att efterlikna den historiska markskötseln. Extensivt bete, som det ofta handlade om historiskt, i kombination med att marken varit kontinuerligt skogbevuxen kan antas vara några av flera faktorer som lett till de höga naturvärdena.

Fig 2. Laga skifteskarta med reservatets gränser ungefärligt inritade med svarta linjer.

1900-talets första hälft

Naturreseptatet har varit skogbevuxet under hela 1900-talet. 1930-talets ekonomiska karta avslöjar att väten i nordvästra delen av resevatet var öppnare, och även skogen i sydöstra hörnet förfaller vara öppnare.

1900-talets andra hälft och fram till idag

Ortofoton från både 1960 och 1975 visar att mycket lite hänt i området sedan dess, se fig 3. Igenväxningen har ökat jämfört med idag. På den lilla åkern i nordost ser man på ortofotona ännu spåren av den ägoindelning som fanns vid laga skifte då åkern är uppdelad i smala skiften.

Fig 3. Ortofoto år 1975 med fastighetsgränser i rött.

Geologi och hydrologi

Mattsarve skog ligger i ett flackt område med endast mindre nivåskillnader. Berggrunden i resevatet består av medelkristallin kalksten med inslag av stromatoporidékalksten (SGU 2011). Jordlagret är huvudsakligen tunt och jordarten består av sedimentärt berg i norr-nordost och moränlera eller lerig morän i de sydligaste delarna. Området vid väten i nordväst består av bleke eller kalkgyttja med välutbildade blekeutfällningar.

Naturreseptatet ligger i sydvästra hörnet av ett större delavrinningsområde som innefattar flera stora våtmarkskomplex, se fig 4 och 5. Flera av dessa är också klassade som ”mycket högt naturvärde” i Våtmarksinventeringen (VMI) från 1997. Även inom resevatet finns värdefulla våtmarker. Längs östra sidan av fastigheten sträcker sig ett

topogent kärr med sumpskog som i VMI klassats som mycket högt naturvärde. I nordväst ligger också en våt med ”högt naturvärde” enligt samma inventering. Våtar bildas i svackor i terrängen där underliggande berggrund är så tät att vattnet inte kan infiltrera genom marken, vilket gör att hydrologin regleras helt av avdunstningen och de närmast omgivande markerna. Under höstregnen fylls våtarna med vatten och står ofta vattenfyllda fram tills våren. Fram på vårkanten börjar vattnet avdunsta och i början av juni blommar våtarna av små, låga örter och gräs, ofta helt beroende av den här miljön. Under hög- och sensommaren är våtarna normalt helt uttorkade.

Naturreseptatet bedöms vara opåverkat av dikning och med en intakt hydrologi. Söder om slåttervallen finns ett fuktigt stråk och här finns även en brya, ett litet grävt vattenhål till betesdjur. Bryan räcker inte som vattenkälla under sommaren, utan vatten till betesdjuren behöver lösas på annat sätt. Det kan komma att bli aktuellt att borra en brunn för att tillgodose vattenbehovet framöver. Det finns ett undantag från föreskrifterna för detta, men innan arbetet påbörjas behöver en utredning göras för att minimera riskerna att områdets hydrologi och naturvärden påverkas negativt. Skulle negativa effekter uppstå kan borrhålet behöva pluggas igen.

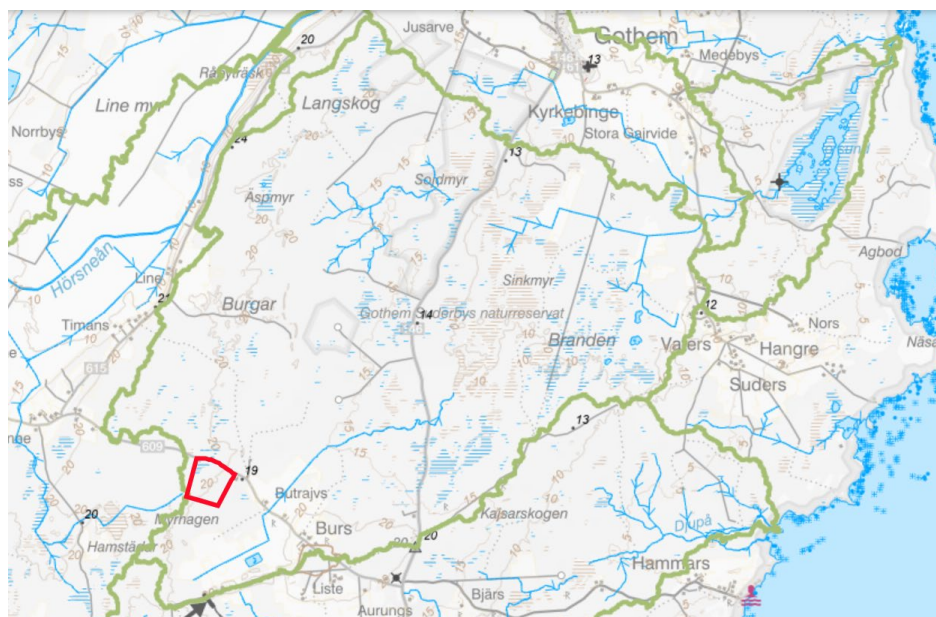

Fig 4. Delavrinningsområdet visas med grön linje, reservatet med röd linje och vattendrag med blå linje.

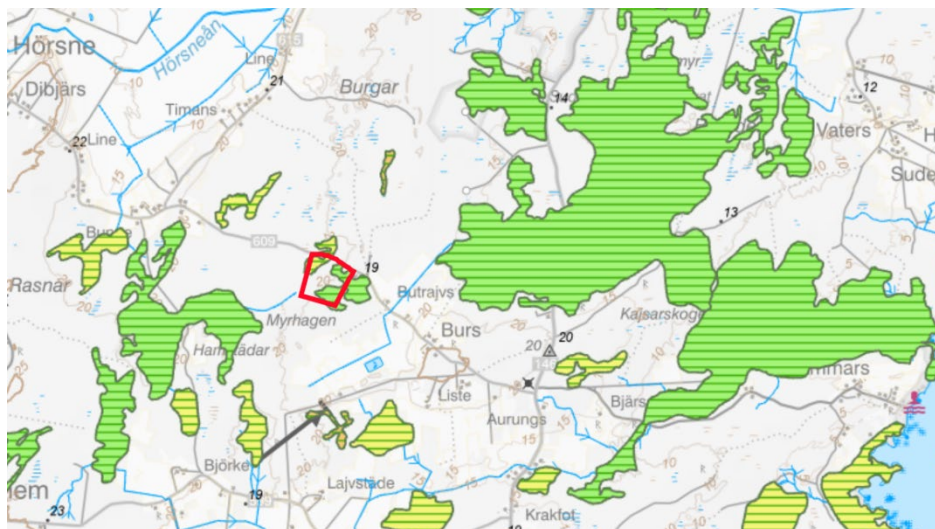

Fig 5. Karta över Våtmarksinventeringens ytor i landskapet kring naturreservatet. Grön streckad yta innebär att området är klassat som "mycket högt naturvärde" och gul streckad yta betyder "högt naturvärde".

Naturvärden

Området består i huvudsak av äldre, talldominerad kalkbarrskog med en riklig mängd enbuskar och ett mindre inslag av gran, ek, oxel och vårtbjörk. Det äldre trädskiktet med tall är i huvudsak mellan 150–200 år, med inslag av ännu äldre träd. Många av tallarna har ett väl utvecklat knotigt grenverk, grova stammar och ibland slät, så kallad pansarbark. Enstaka, mycket senvuxna granar förekommer, ofta med påväxt av kattfotslav och gammelgranslav. Markförhållandena i skogen varierar från frisk till fuktig. I de fuktiga delarna är skogen tydligt påverkad av störning från ett högt vattenstånd vintertid, vilket gett upphov till en mängd små och senvuxna tallar. Både ljung och blåmossa finns spritt, och i ett område växer även ett bestånd av ryl. På många håll finns beståndsbildande förekomster av lundstarr, till vilken dårgräsfjärilen, som finns i området, är knuten. Dårgäsfjärilen förekommer i öppen ängstallskog med ett välutvecklat buskskikt och solvarma gläntor.

Området ligger på kalkrik mark inom värdetrakt för kalkbarrskog. Det innebär att området har betydelse för ekologisk funktionalitet på landskapsnivå, vilket ökar förutsättningarna för spridningsvägar för arter knutna till kalkbarrskog. Kalkbarrskogar med skoglig kontinuitet har generellt mycket höga naturvärden med sällsynta svampar och en rik örtflora. Mykorrhizasvampar kan endast finnas kvar om det finns levande rotsystem och behöver alltså en obruten kontinuitet av äldre träd. Naturreservatet har också en tydlig betesprägel från tidigare skogsbete, i form av ett rikt inslag av örter och gräs, samt enar med betespräglad pelarform. Området har också väl utbildade tuvor för gotländska förhållanden, något som sannolikt hänger samman med tidigare beteshävd.

I naturreservatet förekommer ett antal ovanliga och rödlistade arter som exempelvis honungsblomster (VU), ryl (EN), sexfläcklig bastardsvärmare (NT), dåmgräsfjäril (NT), svinrot (NT) och häckande spillkråka (NT), se Artportalen (www.artportalen.se, 2024).

Rödlistekategorierna inom parentes är enligt den nationella rödlistan fastställd av Artdatabanken 2020. En svampinventering i oktober 2022 visade på en måttligt artrik marksvampsflora, med gotländska mått mätt, med 21 arter som signalerar höga naturvärden, varav 11 är rödlistade. Fuktig och blöt mark är generellt biotyper med få arter av marksvampar, vilket gäller ganska stora delar av reservatet. Dock förekommer bland annat naturvårdsintressanta arter som svartgrön spindling (VU), gulfotad denisespindling (NT), gulsträngad fagerspindling (VU) och tallpraktspindling (VU). Längst upp i norra delen av reservatet är marken av frisk typ och där påträffades flera arter av skyddsvärda mykorrhiza-svampar. Den delen bedömdes som värdekärna klass I.

Sydvästra hörnet av området har inventerats i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (ärendebeteckning N 260-2004), då man klassat cirka 1,7 hektar som nyckelbiotop, dvs. ett område med höga skogliga värden. Skogen beskrevs i inventeringen som barrskog med i huvudsak gran och tall, och med ett stort inslag av gamla, senvuxna granar.

I Våtmarksinventeringen (1997) beskrevs ett område med högt naturvärde i nordvästra delen av fastigheten, vilket också sträcker sig norrut utanför fastigheten. Området är en tidvis översvämmad våtmark av våt-typ med glest trädskikt och en stor öppen yta täckt av kalkbleke. Vegetationen består bland annat av majviva, krissla och flugblomster. Längs östra sidan av fastigheten sträcker sig också ett topogent kärr som i Våtmarksinventeringen klassats som mycket högt naturvärde. Detta är ett sumpskogsområde dominerat av tall med inslag av björk och i delar täta snår av brakved. På en del håll finns övergångar mot skogskärr. Mattsarve skog ligger i ett landskap med flera större våtmarksområden med höga naturvärden, vilka potentiellt kan utgöra spridningsområden för arter med behov av sådana miljöer.

I områdets nordöstra hörn finns en öppen yta som använts som åker och vall, och som i dagsläget sköts som en äng med slätter. Den är näringspåverkad, men vegetationen uppvisar en påbörjad naturalisering genom att det i de lite fuktigare kantzoner växer bland annat tvåblad, ängsnycklar, hirsstarr, slankstarr och ängsvädd. Ytan är rik på fjärilsarter med fynd av exempelvis bredbrämad och sexfläckig bastardsvärmare.

Naturtyper

Mattsarve skog har delats in i naturtyper enligt EU:s art- och habitatdirektiv (92/43/EEG). Denna indelning ligger till grund för reservatets skötselområden och kommer utgöra grunden för uppföljningen av reservatet.

Inom naturreservatet Mattsarve skog finns följande naturtyper (se fig 6):

6411*	Fuktängar Kalkfuktäng
6910	Öppen kultiverad gräsmark
9070	Trädklädd betesmark
9909	Ikke-natura skog, kalkbarrskog

* *Naturtypskod enligt Natura 2000*

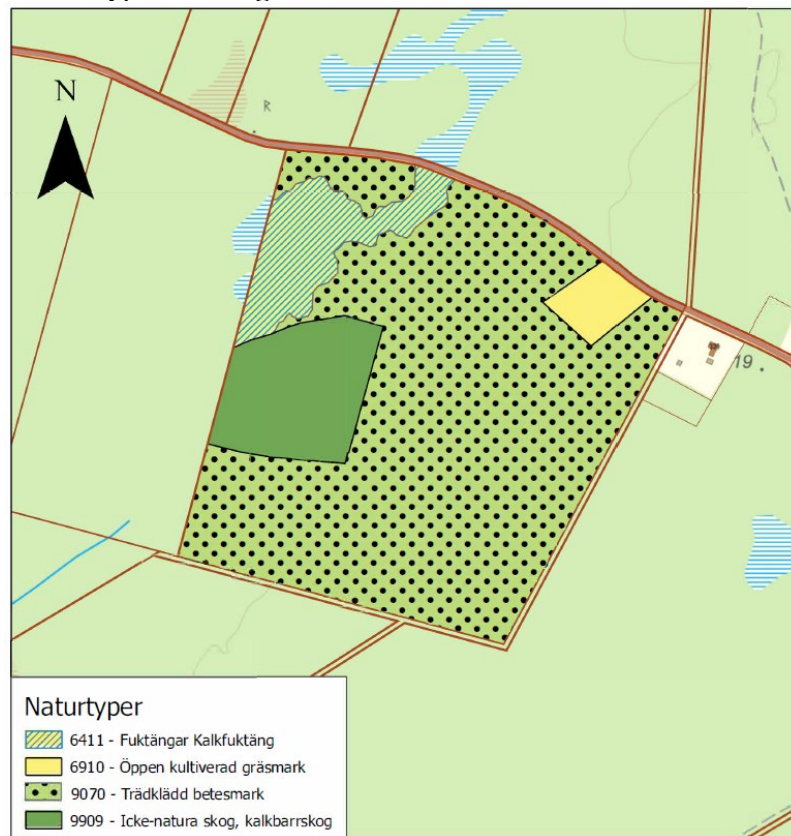

Fig 6. Naturtyper i naturreservatet Mattsarve skog enligt art- och habitatdirektivet.

Sociala värden

Området är inte särskilt välbesökt i dagsläget men har potential för ökat friluftsliv då det är så lättillgängligt, samt att det till stor del saknas lämpliga promenadskogar i närområdet.

Byggnader och anläggningar

Inga byggnader eller anläggningar finns i området i dagsläget. En fälla för djurhållning kan anläggas i områdets nordöstra del, se skötselkarta fig 7. I närheten av denna kan även en brunn borras framöver för att tillgodose betesdjurens vattenbehov.

Tillgänglighet

Området är lätt att nå med bil eftersom det ligger alldeles intill väg 609. Parkering finns inte i dagsläget, men kan vid behov komma att anläggas invid vägen, se skötselkarta, fig 7. Under vinterhalvåret går buss 41 förbi området och stannar vid Hörsne kyrka, ca 5 km från reservatet.

2. Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Generella riktlinjer

Alla åtgärder ska utföras med försiktighet så att markskador inte uppkommer. Hela området är mer eller mindre fuktigt någon del av året och jordtäcket är bitvis mycket tunt och känsligt för fysisk påverkan. Åtgärder behöver därför planeras till rätt tid på året och med anpassade maskiner för att undvika markskador.

Stängsling och bete

Historiskt har hela området betats och de naturvärden som finns idag är delvis ett resultat av tidigare betesdrift. Delar av området betas i nuläget, men har dessförinnan saknat bete i ca 50-70 år. Skogsbete ger mosaikartade skogar med betade gläntor men också täta partier, vilket är gynnsamt för många arter. Många av de arter av marksvampar som finns i området är även gynnade av tramp från betesdjur. Bete och tramp skapar mineraljordsblottor i markvegetationen och håller lagret av förna tunt, vilket är särskilt gynnsamt för mykorrhizasvampar. Det är därför viktigt att återinföra och upprätthålla betet i skogen för att behålla arter som gynnas av skogsbete. Betet bidrar även till att bibehålla områdets kulturprägel och synliggöra det gröna kulturarv som beteshävdad skog utgör.

Betetrycket bör vara extensivt, men tillräckligt hårt för att hålla nere uppslag av sly och enbuskar och för att gynna den markflora som finns i området. Det är viktigt att undvika större trampsador i områdets våtmarksmiljöer där känsliga kärlväxter förekommer. Dårgräsfjärilen, som påträffats i nyckelbiotopen i områdets sydvästra hörn, behöver öppen ängstallskog med ett välutvecklat buskskikt, men missgynnas av ett allt för hårt bete.

Sammantaget är det viktigt att kunna prova sig fram till ett betestryck som fungerar för områdets olika naturtyper och arter. Stängsling kan ske vid behov av att rikta betestrycket till vissa områden. Grindar och stängselgenomgångar sätts upp vid behov. En insamlingsfälla kan anläggas i områdets nordöstra hörn för att underlätta hantering och omvårdnad av betesdjuren.

Invasiva arter

Enligt föreskrifterna får bekämpning av invasiva arter ske i reservatet. Bekämpning bör ske på sådant sätt att det inte onödigtvis medför skador på naturvärden i reservatet. Åtgärderna kan syfta till att minska utbredningen av invasiva arter som har etablerat sig i reservatet eller till att förebygga etablering och spridning.

Skötselområden

Reservatet är indelat i fyra skötselområden. Avgränsningen av skötselområdena framgår av kartan, fig 7. Skötselområdena är:

1. Kalkbarrskog/trädklädd betesmark
2. Vät
3. Ängsvall
4. Ungskog

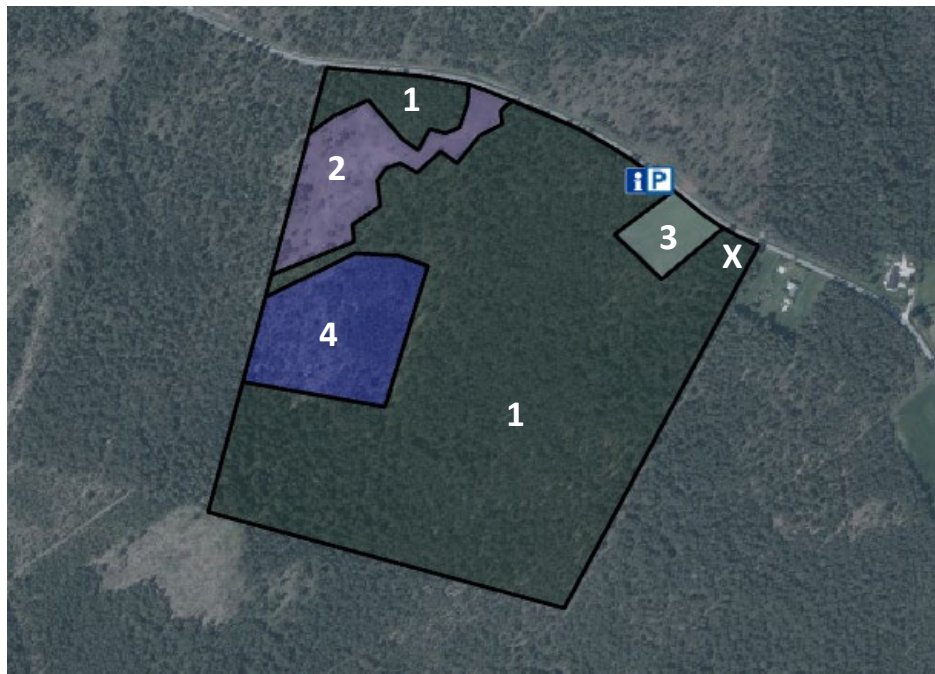

Fig 7. Skötselområden i naturreservatet Mattsarve skog. På kartan syns också föreslagen plats för parkering (P), infoskylt (i) och fälla för betesdjur (X).

Skötselområde 1. Kalkbarrskog/trädklädd betesmark (16,3 ha)**Beskrivning**

Skötselområdet består i huvudsak av äldre, talldominerad kalkbarrskog med ett stort inslag av enbuskar. Gran, ek, björk och oxel förekommer mer sparsamt, vanligtvis som mindre träd. Det äldre trädskiktet med tall är mellan 150–200 år, med inslag av ännu äldre träd. Det förekommer både hålträd, torrrakor och lågor, men generellt är andelen död ved låg. Stora delar av området består av frisk-fuktig mark. Längs östra sidan av fastigheten sträcker sig ett topogent kärr med sumpskog med höga naturvärden. Sumpskogen domineras av tall med i delar inslag av björk. Enbuskar och brakved bildar på vissa ställen täta snår.

Området har en tydlig prägel från tidigare skogsbete med en i delar luckigare struktur och mindre gläntor med örter och gräs. Delar av området betas i nuläget, men har dessförinnan haft betesuppehåll i ca 50–70 år. Hävdgynnade arter finns kvar men håller på att trängas undan av igenväxning som är stor i delar av området. Skogen är idag så pass tät att förnygringen av tall endast sker i mycket begränsad omfattning.

Typiska arter på frisk mark är vårfryle, vispstarr, bergslok, lundstarr, blåsippa och skogsviol. På fuktig mark växer bland annat älväxing, blåtåtel, loppstarr, blodrot, slätterblomma, ängsvädd, kärrknipprot och ängsnycklar. Både ljung och blåmossa finns spritt, och det finns även ett bestånd av ryl.

Bevarandemål

Målbilden är en flerskiktad, varierad och luckig kalkbarrskog som domineras av tall men med inslag av gran och andra trädslag. Merparten av skötselområdet bär karaktär av skogsbete där solöppna gläntor med

gräs och örter förekommer, varierat med tätare bestånd. Det finns trädkontinuitet och ett rikligt inslag av gamla träd. Död ved finns spritt i måttliga till rika mängder, men utan att det utgör hinder för betet. Buskskiktet är glest och består främst av enbuskar, men med inslag av blommande buskar som exempelvis brakved.

Skötselåtgärder

Åtgärderna ska utgå från skogens nuvarande struktur och bygga vidare på den. Är det t.ex. glest i det äldre trädsiktet och örtrikt på backen röjs skogen upp till en glesare trädklädd mark. Är skogen däremot naturligt tätare görs endast mindre åtgärder i träd- och busksiktet. I den sydöstra delen av området har det dock varit en omfattande föryngring under senare tid, vilket gjort området väldigt slutet. I dessa täta partier med yngre träd kan man glesa ut något för att få en mer variationsrik struktur på skogen. Lämna den döda veden då den i dagsläget förekommer sparsamt, men flytta den vid behov så att den inte stör betet.

Inledande röjningar av framför allt buskvegetation för att återskapa en varierad skogsbetesstruktur med inslag av större gläntor och ljusöppna bryn utförs. När busksiktet är röjt kan trädsiktet börja plockhuggas. Alla de äldsta träden ska sparas, men det är också viktigt att spara yngre träd för att få föryngring av trädsiktet. Granar sparas generellt, särskilt senvuxna exemplar, för att bibehålla trädslagsblandningen. Förslagsvis genomförs plockhuggningen i flera omgångar i de tätaste skogarna så att skogen inte öppnas upp för fort. Löpande skötsel med röjningar vid behov tar vid när önskvärd struktur på skogen är nådd.

Extensivt bete införs i hela området med stängsling och stängselgenomgångar vid behov. Utvärdering sker löpande för att avgöra om betetrycket är lagom och om det behöver styras till särskilda platser. Särskild hänsyn kan behöva tas i delar av området för att dårgräsfjärilen och värdväxten lundstarr ska ha lämpliga habitat med ett lagom tätt busksikt.

Brynmiljöerna mot slåttervall och vät hålls glesa genom röjning. Röjning bör syfta till att skapa en variation mellan mindre gläntor och partier som tillåts vara tätare. Gamla lövträd och bärande träd och buskar sparas i första hand vid skötselåtgärder. Död ved lämnas gärna i solbelyst läge efter skötselåtgärder.

Bortplockande av gammal taggtråd görs vid behov.

Skötselområde 2. Vät (1,6 ha)**Beskrivning**

I nordvästra delen av fastigheten finns en vät med glest trädskikt och en stor öppen yta. Väten ligger på magra kalkhaltiga vittringsjordar vilka överlagras av ett decimeter-tjockt lager av utfälld finkornig kalkbleke. Området översvämmas vintertid och har i Våtmarksinventeringen (1997) klassats som högt naturvärde. Bleken syns bland vegetationen, som är gles, och bland annat består av blåtåtel, majviva, krissla, ängsvädd, rödklint och flugblomster.

Bevarandemål

Väten är öppen med inslag av enstaka träd och buskar och har en artrik flora typisk för naturtypen. Området har en naturlig, ostörd hydrologi. Brynen mot omgivande skog är flikiga och varierade. Utbredningen av naturtypen bibehålls från tidpunkten för beslut om naturreservat.

Skötselåtgärder

Extensivt bete införs i hela området med stängsling och stängselgenomgångar vid behov. Utvärdering sker löpande för att avgöra om betetrycket är lagom och om det behöver styras till särskilda platser, särskilt med hänsyn till orkidéfloran i området.

Röjning utförs vid behov om igenväxningsvegetation gör att området minskar i storlek.

Skötselområde 3. Ängsvall (0,5 ha)

Beskrivning

I områdets nordöstra hörn finns en öppen yta som använts som åker och vall, och som i dagsläget sköts som en äng med slåtter. Den är näringspåverkad, men vegetationen uppvisar en påbörjad naturalisering som börjat i kantzonerna, men som också spritt sig till andra delar av ytan. Tecken på detta är växter som bland annat tvåblad, ängsnycklar, hirsstarr, slankstarr, mandelblom och ängsvädd. Ytan är även rik på fjärilsarter, med fynd av exempelvis bredbrämad och sexfläckig bastardsvärmare.

Bevarandemål

Öppen ängs- eller betesmark med en artrik flora. På sikt ska en mer ängsartad flora dominera ytan. Vid växtsäsongens slut är markskiktet slaget eller väl avbetat och endast sparsamt med fjolårsförna finns kvar.

Skötselåtgärder

Området sköts i första hand med ängshävd med årlig slåtter och efterbete. Marken bör slås med skärande redskap, tidigast 1 juli. Slaget material tillåts torka och körs sedan från området. Efter att det slagna materialet avlägsnats kan marken öppnas upp för efterbete.

I andra hand kan området betas med ett sent betespåsläpp, tidigast 1 juli. Stängsling och stängselgenomgångar ordnas vid behov. Vid behov kan också röjning av inväxande sly och buskar utföras.

Efterhand som marken utarmas kan man överväga att senarelägga hävden, ifall uppföljningen visar att arter med senare blomningstid har etablerats.

Skötselområde 4. Ungskog (2,1 ha)

Beskrivning

Yngre tallbestånd, ca 25-årig skog med lägre naturvärden. Skogen har omväxlande glesare och tätare partier och växer delvis på fuktig mark. Skötselområdet har potential att bli värdefullt för dågräsfjäril, då även yngre skog kan fungera som habitat för arten om buskskiktet är lagom tätt.

Bevarandemål

Målet är en flerskiktad, varierad och luckig kalkbarrskog med karaktär av skogsbete med solöppna gläntor varierat med tätare bestånd. På sikt är målet att området ska ingå i skötselområde 1.

Skötselåtgärder

Extensivt bete införs i hela området med stängsling och stängselgenomgångar vid behov. Utvärdering sker löpande för att avgöra om betetrycket är lagom och om det behöver styras till särskilda platser.

Skötselåtgärder kan utföras för att gynna åldersspridning och utveckling av grova gamla träd, samt för att skapa en luckig struktur så att området blir mer likt skötselområde 1. Åtgärder för dågräsfjäril kan bli aktuella för att skapa ett lagom tätt buskskikt med öppna gläntor. Befintliga öppna stråk röjs med fördel för att bibehålla luckighet.

Skötsel för tillgänglighet och friluftsliv

Området är inte särskilt välbesökt i dagsläget men har potential för ett ökat friluftsliv då det är så lättillgängligt. Om antalet besökare ökar med tiden finns möjlighet att anlägga en mindre parkeringsplats, rastplats och stigslinga i området. Föreslaget läge för en eventuell parkeringsplats syns på skötselkartan, fig 7.

3. Information

Information om reservatet ska finnas på informationstavlor i anslutning till reservatet samt på Länsstyrelsens hemsida och på Naturvårdsverkets sida ”skyddad natur”.

4. Bränder och brandbekämpning

Bränder inom naturreservatet ska släckas enligt gällande lagar. Släckningsarbete sker i försiktighet i samråd med reservatsförvaltaren och markägaren.

5. Jakt

Rätten till jakt inom reservatet inskränks inte av reservatsbeslutet. Jaktutövandet får dock inte ske i strid med reservatsbestämmelser eller skötselplan.

6. Förvaltning och tillsyn

Länsstyrelsen har det övergripande ansvaret för förvaltningen av naturreservat i länet. Länsstyrelsen har ansvar för att skötseln i reservatet följer fastställd skötselplan. Länsstyrelsen har även den operativa tillsynen i naturreservat enligt 26 kapitlet miljöbalken. Det innebär att Länsstyrelsen ska övervaka att föreskrifter samt eventuellt givna dispenser och tillstånd följs.

Länsstyrelsen kan teckna avtal med markägare eller annan part för utförandet av bevarande- och skötselåtgärder och/eller tillsyn. Virke eller avverkningsrester som genereras av naturvårdande skötselåtgärder, och som inte av naturvårdsskäl bör lämnas på platsen, får tillvaratas av markägaren. Vad som gäller för respektive skötselområde anges i skötselplanen.

7. Markering av reservatets gräns

Reservatsgränsen ska utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och Naturvårdsverkets anvisningar (Naturvårdsverkets handbok ”Att skylta skyddad natur”, s 88-101).

8. Dokumentation och uppföljning

Dokumentation och övervakning ska ske i enlighet med det program som beskrivs i Naturvårdsverkets rapport ”Uppföljning av skyddade områden i Sverige”. Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation och uppföljning av skötselåtgärder och har det övergripande ansvaret för uppföljning och utvärdering av syften, bevarandemål samt gynnsam bevarandestatus.

I Mattsarve skog bör uppföljning löpande ske av skötselåtgärdernas effekter så att man uppnår de mål som är satta och så att inte sällsynta arter, särskilt de rödlistade, riskerar att minska eller försvinna.

Ytterligare inventeringar i området, exempelvis av mossor, lavar, insekter och fåglar – som det finns färre kända fynd av i dagsläget – kan genomföras för ökad kunskap om områdets värden.

9. Revidering av skötselplan

En översyn av skötselplan bör göras inom 20 år för att bedöma behovet av en revidering av planen.

10. Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Prioriteringsordning: 1 är högst prioritet, 2 och 3 prioriteras lägre.

Skötselåtgärder/Anordningar för besökare prioritet 1

- Utmärkning av reservatsgräns – engångsåtgärd av förvaltaren*
- Uppsättning av informationstavla enligt skötselkartan - engångsåtgärd av förvaltaren*
- Information på Länsstyrelsens hemsida – löpande skötsel av förvaltaren*
- Stängsling och bete, inklusive insamlingsfälla för djur och bortplockande av taggtråd – engångsåtgärder/löpande skötsel av förvaltaren*
- Ängshävd, skötselområde 3 – löpande skötsel enligt riktlinjer av förvaltaren*
- Nationell uppföljning av naturtyper och arter – enligt riktlinjer av förvaltaren*

Skötselåtgärder/Anordningar för besökare prioritet 2

- Naturvårdsröjning och plockhuggning, skötselområde 1 – engångsåtgärd/löpande skötsel av förvaltaren*
- Röjning vid behov, skötselområde 2 och 3 – löpande skötsel av förvaltaren*

Skötselåtgärder/Anordningar för besökare prioritet 3

- Åtgärder för variation i ungskog, skötselområde 4* - engångsåtgärder/löpande skötsel av förvaltaren*
- Stigslinga, rastplats, p-plats*

*Förvaltaren eller annan (t.ex. markägare) som förvaltaren tecknar avtal med.

11. Kartunderlag

Samtliga kartor i skötselplanen är © Länsstyrelsen, Naturvårdsverket, Lantmäteriet, NVDB, ESRI Inc, RAÄ, SGU, SMHI, SVO, SCB, SJV, FM, Bergsstaten, SLU.

12. Källor

ArtDatabanken. 2020. *Rödlistade arter i Sverige 2020*. Artdatabanken SLU, Uppsala.

Artportalen, <https://www.artportalen.se> Uttag 2022-10-27

Aronsson, G. & Krikorev M. 2022. *Naturvärdesinventering med mykologisk inriktning 2022*.

Lantmäteriet. 2022. *Äldre lantmäterikartor, generalstabskarta, 50-talsekonomen*.

Länsstyrelsen Gotland. 2006. *Strategi för formellt skydd av skog i Gotlands län*.

Länsstyrelsen i Gotlands län. 1997. *Våtmarker på Gotland, del 2. Del av våtmarksinventeringen på Gotland*. Livsmiljöenheten – rapport nr 8.

Naturvårdsverket. 2007. *Myrskyddsplan för Sverige*. Rapport 5667.

Naturvårdsverket. 2006. *Åtgärdsprogram för bevarande av dårgräsfjäril (Lopinga achine)*. Rapport 5527.

Naturvårdsverket & Skogsstyrelsen. 2017. *Nationell strategi för formellt skydd av skog*. Reviderad version 2017.

Region Gotland. 2010. *Översiktsplan för Gotlands kommun 2010-2025*.

Riksantikvarieämbetet. 2022. *Kulturmiljöserver Fornsök*.

<https://app.raa.se/open/fornsok/> Uttag 2022-10-27

SGU. 2011. *Berggrundskartan Gotlands län*. SGU serie K 221.

Skogsstyrelsen. 2005. *Signalarter: indikatorer på skyddsvärd skog*. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Skogsstyrelsen. 2006. *Nyckelbiotopsinventering*.

Ni kan överklaga beslutet hos regeringen

Om ni inte är nöjda med Länsstyrelsens beslut, kan ni skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar ni beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska ni lämna eller skicka er skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Gotlands län antingen via e-post; gotland@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Gotlands län, 621 85 Visby.

Tiden för överklagande

Ert överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag ni fick del av beslutet. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ert överklagande kan ni be att få ytterligare tid till att utveckla era synpunkter och skälen till att ni överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Ert överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som ni överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur ni vill att beslutet ska ändras.
- Varför ni anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om ni har handlingar som ni anser stödjer ert överklagande bifogar ni kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om ni behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om ni anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt er ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver ni veta mer?

Har ni ytterligare frågor kan ni kontakta Länsstyrelsen via e-post, gotland@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 90 00. Ange diarienummer 1036-2023.